

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik kétfelét, csütörtökön, és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohánytőzsdékben.

Innen-onnan.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Jó ideje nem alkalmalkodtam már Szerkesztő Urnál írásommal.

Tudja, két oka volt. Az egyik az, mivel láttam, hogy az én jó Szerkesztőm élvezetes amerikai utelírása óriási léptekkel és nagyszámú lábakkal (a vonal alatti lábakat értem) siet a befejezés felé s így az én elmékedéseim részére nem igen lenne hely a Fejérmegyei Napló tiszteltetelmű, de szűk hasábjain; a másik pedig a sok ósi munka, mely eddig nem engedett filozofálni. Most aztán, hogy ennek vége van és ráérünk meleg szobánkba ülve olvasgatni, a sok olvasott dolog itt-ott megfekszi az ember gyomrát — és lelkét s reflexiói kikívánkoznak a nyilvánosság elé.

Egy kis *darvinizmussal* kezdem, mert tudom, hogy ez a téma a miniszterektől kezdve le egészen az utolsó suszterinasig mindenkit érdekel.

Ez év tavaszán nagy francia világlapok egy képpel kedveskedtek olvasóinknak. A kép az ősember-teltestet ábrázolta két lábán állva, szőrös testtel, előre nyúló arccsontokkal, a kezében (?) egy furkósbottal. A kép erősen képzelődő megalkotóját a legújabb franciaországi chapelle aux saints-i „ősember-lelet” inspirálta. Félvilágot bejárt e lelet híre, melyről a mi zsidólapjaink is kategorikusan kijelentették (hányadszor már!) hogy: ime, az evolucio egészen világosan be van már most bizonyítva, ime az összekötő kapocs az állat és az ember között! Azóta még egyszer sem került meg a föld a napot s Hackelék legújabb adou-ja is — fuccsot mondott. A chapelle aux saints-i bácsiról kült, hogy egészen értelmes ember

volt ő is, meg a környezete is s temetése kétségkívül vallásos színezettel és a túlvilág világos hitével történt.

De kült más is. A feltalált csontok gadjának egészen tekintélyes koponyája volt (ürtartalmát 1300—1500 köbcentiméterre taksálják a tudósok) s konstatalják, hogy alkotása erősen emlékeztet Bismarck koponyájára. Erre a körülményre hivatkozva írja Gaston Bonnier, az Institut tagja, hogy „ha Franciaország diplomaciai veresége s a szörnyű (l'année terrible, 1870) olyan majomforma lénytől erednek, amely analog az illusztrált lapokban közzétett restaurációjával a chapelle aux saints-i csontváznak, akkor bizony mi franciák kegyetlenül meg vagyunk alázva.”

Szegény chapelle aux saints-i ember, te sem szerepsz többé az evolucio propagandájában!

Szegény evolucio! Taval a párisi állatkerben mutogatott szobrtelen majomról sült ki, hogy bőrbetegség szabadította meg a szőrétől, most meg a chapelle aux saints-i lelet koponyájáról bizonyítják be, hogy igazi Bismarck-koponya!

Szegény evolucio!

Hanem persze erről a mi zsidólapjaink már nem írnak.

Ez is érdekelni fogja Szerkesztő Ur lapjának publikumát.

Egy hónapban át forrongott egész Európa egy notórius gazemberért, ki romboló tanaival ezer és ezer lelket mészelyezett meg, lázításaival sok száz emberéletet, milliónyi vagyont pusztított el s sok ezer szegényt és árvagyermeket tett földönfutóvá és éhezővé. Hanem azért a mi humanusan gondolkozó (vagy sehogy sem gondolkozó? Szedőgyerek) intelligenciánk heteken át

síratta az ártatlan vértanút, s szidta a zsarnok klerikálmust, meg a Vatikánt. Mert a zsidó-szabadkőmives sajtó így akarta.

Most aztán azt olvasom, hogy a barcelonai káptalani helynök könyörgő szóval fordul a világ katolikusaihoz, hogy a Ferrer által szított gyújtogatások és rombolások folytán tönkrement katolikus templomok, zárdák, iskolák és árvaházak újjáépítését megkezdhessék s a szegény árváknak kenyeret adhassanak.

Nem gondolja Szerkesztő Ur, hogyha ma akasztanák nálunk Róza Sándort meg Sobri Jósikát, hát a világ szabadkőművesei ezek mellett is keltenének egy kis európai részvétet a művel nemzetek körében? Munkáik ugyanis szörnyen hasonlítot Ferreréhez, csak annyival volt — mondjuk — tisztességesebb, hogy ezek nem a szegények és árvák szájából rabolták el az utolsó falat kenyeret.

Eszmétársítás révén tovább fűzöm e téren gondolataimat. Nem gondolja Szerkesztő Ur, hogy a magát szemmeláthatólag kiélt Európa szinte feltartóztatathatatlannal rohan az erkölcsi nihil felé? Ártatlan embereket, becstületes, kötelességüket teljesítő birókat, katonákat, papokat, önfeláldozó szerzeteseket, a légynek sem ártó apácákat soha nem támadták, rágalmazták, szidalmazták vakmerőbb módon, mint napjainkban. Viszont a gazemberek, a társadalmi rend felforgatói, szóval a bűnösök soha nagyobb védelemben, támogatásban nem részesültek, mint most. Sajnos, e támogatás nem egyszer a tudomány nevében s szervezett intézmények segítségével történik. Azt hiszem, sejtji, mire célzok?

Az orvosi tudományra és az esküdszékre. Hogy ez az utóbbi az ő sokszor értelmetlen, lágy, az avatatlan diétanázium minden jellegzetes voná-

Vörösmarty emlékezete.

Irta és a Vörösmarty-kör 1909. dec. 1-én tartott ünnepélyén felolvasta:

dr. KELEMEN BÉLA, főreáliskolai igazgató.

Bocsánatkéréssel kell kezdenem. Attól tartok, családost fogok okozni t. hallgatóimnak, kik bizonyára azt várják most tőlem, hogy elkalauzoljam abba a tündérvilágba, melynek Vörösmarty költészete a neve s melynek már pusztá említése is az édes-bús érzések egész raját ébreszti fel a magyar szivben. Magam is örömet elbolyongok ebben a meseországban, ahol Kelet izzó napja alatt kristálypatakok csörgédeznak és a bú-bájós melódiák hullámain egy nagy költői léleknek szépséges virágai ringatóznak. Mégis most nem ez a szándékom. Föl akarom keresni a költőt, de nem képzeletének fényes birodalmában, mellyel halhatatlanná lett költészetünkben, hanem abban a szürke földi világban, melyben halandó életét leélténi adatott. Engem Vörösmartyban nem csupán a költő érdekel; az ember is vonz és lebilincsel. A lángeleme mindig érdekes tanulmány, bármely oldalról vizsgáljuk is.

Talán senki sem foglalkozott többet a lángelez problémájával, mint a nemrég elhunyt nagyhirű olasz lélekbuvár, Lombroso Cézár, kinek számos munkája közt van egy, melynek címe szinte közfoglalomma, szalólgévé lett: *Lángelez és örület*. E két fogalom egymás mellé állítása nem is olyan új, mint az ember hinné. Már Plátó, Aristoteles és Horatius észrevette, hogy a lángeleme sokszor közeljára a tébolyhoz. Shakespeare „szent örületnek” nevezi a költő ihletét. Orvosok is akadtak, akik a rendkívüli elméket betegeknek tartották. Rendszerré azonban Lombroso fejlesztette ezt a tant. Szerinte a zsenialitás nem egyéb, mint a tébolynek egyik fokozata. Hogy a kettő gyakran érintkezik, arra sok példát tud. Tasorol nyilvánvaló volt, hogy elmebajos, maga is sokszor panaszoja, hogy „a téboly szelleme uralkodik rajta.” Ugyanígy írja Lenau: „A téboly szelleme fízi jatekát szivemben. Megváltom: örült vagyok.” Ismeretes, hogy Molière búskomorsági rohamokban szenvedett; Rousseaut üldözési mániagyötörte; Hoffmannak, a romantikus mesélőnek épúgy mint Schopenhauernek, a nagy bölcselkedőnek kiálthatlan szenvedést okozott az emberektől való irtózás. Üldözöttnek tartotta magát Mozart is, az volt a rögeszméje, hogy az olaszok meg akarják mérgezni. Magyar példákat is idéz Lombroso. Fejtegeti gróf Széchenyi István tragikus sorsát, amiben magyar tanítványa is akadt Grünwald Béliában, ki ezen a pszichopatologiai alapon írta meg a legnagyobb magyar eletrajzát. Említi Bolyai Janost, a nem-euklidesi abszolút geometriának korszakalkotó megalapítóját, ki édes apját kihitta duellumra s mint tüzerüstöt egy nap tizenhárom lovas tisztet vágott le parvidában, minden egyes mérközés után egy hegedűszólót játszva el. (Későbbi éveiben abbahagyta a muzsikát, mert nem tartotta komoly emberhez illőnek). Ezek mind betegzsenik, tanítja Lombroso. Nemesak annyit bizonyítanak, hogy a lángelez ember fiziológiája és az elmebeteggek patológiája sok ponton érintkezik egymással, hanem ennél még többet: azt, hogy a zsenialitás velejében lelki abnormitás, magyaráz: betegség, elmebaj. Nem tisztém, alkalmát se látom, hogy ezt az elméletet bírálgassam, cáfolgassam. Megtették mások, nálam hivatottabbak. Dr. William Hirsch „Genie und Entartung” című lélektani tanul-

Sövegjártó János

vászon kereskedése

Székesfehérvár, Barátok épülete.

Nagy választék ágy- és asztalneműkben, színes és fehér barchetok stb.

olcsó, szabott árak mellett.

Maj lapunk 4 oldal.

00000669

sát magánviselő ítéleteivel (majdnem *verdiktet* mondtam, mi *igazmondást* jelent) amig egyrészt szinte kétségbeesíti a bíróságot, mint a társadalmi rend, az élet és vagyonbiztonság őrt, addig másrészt buján termő melegégya a gazembereknek: azzal ma már tisztában van mindenki. Szinte a mondó vagyok, hogy Vác, Ilava és Mária-Nosztra lakói maguk sem tudtak volna a sejt javukra ennél pompásabb intézményt alkotni. Józsvu védőügyvéd apa-anya-hitvesgyilkosokat tisztábbra mos a maszletett báránynál s az esküdtzék, a légyszívű esküdtzék dehogay akasztana, ha ugyan egészen fel nem menti, egy-két évnél súlyosabb büntetést a szegény vádlott nyakába.

A másik támogatója a szegény bűnösöknek az orvosi tudomány. Figyelje csak meg tisztelt Szerkesztő Ur az újabb, nagy pont felvert bűneseteket; nem talál egyet, melyben a törvényszéki orvosszakértők *terheltségéről, veszelletett akarattalgyengeségről, beleges perveszélésről* ne adtak volna ki nyilatkozatot. Amint valaki valamely abnormis bűntettet követ el, a napi sajtó s az a bizonyos orvosi tudomány rögtön kiterjeszti fellette oltalmazó szárnyait. Junga Sebő beszámíthatatlan, Haverda Mariska abnormis, Jánosy akarat nélküli báb, stb.

Hogy nem beszélék a levegőből, ime a bizonyítók. Az osztrák-magyar armádia egyik tisztje halált készít egész sereg tisztársának, hogy azok hullái felett keresztül törtette célját érje s minél előbb, minél nagyobb darab kenyeret kapjon. Hallgassa csak, hogy *kezeli* ezt a vádallatot egyik nagy szabadkómives napilapunk, a Pesti Hirlap. (Nem tartok sokat magam fölöl, de bevennem a vezérkari tisztnek elküldött összes cyankálit, ha meggyőződném arról, hogy a nevezett lapnak erről az esetről között vasárnap híradását kivüllem még ezer ember *kritikával* olvasta).

Igy ír: „*Leike komor éjszakába borult és egy nap rászánta magát a gonosz cselekedetre. Beszéli róla, hogy beleges idegzetű ember, a ki maniakusan törekedett az emelkedésre. A leg-súlyosabb büntetés vár rá, ha csak beszámíthatatlanság nem minősíti.*”

Ez az ember még nem is vallott, még nem is tudják bizonyan, hogy ő-e a bűnös s már megjelen a sajtóban a bűnösök modern menedéke, a „gyenge idegzet”, a „maniakusság” a „beszámíthatatlanság.”

De figyelje csak Szerkesztő Ur ennek a *gyenge idegzetnek* a bizonyítékait.

Ugyanez a lap írja, ugyanezen cikkben:

„A szenzációs katona-dráma hőse eleinte nem ismert be semmit. Elejétől végig mindent

konokul tagadott”. Ugy-e kérdi Szerkesztő Ur: hol itt a „beszámíthatatlanság”?

Menjünk tovább.

„Föllépése a kihallgatásnál olyan *határozott* volt, hogy nem is merték nevét a nyilvánosságra hozni. Annnyira *félelem nélkül és nyugodtan viselkedett*, hogy a bizottságot egészen zavarba hozta.” Ugy-e kérdi Szerkesztő Ur, hol itt a „beteges idegzet”?

Közben a közlemény írója elszunyókál kissé s a főhadnagy életrajzi vázlatánál újból kijelenti, hogy „mindig nagyon ideges volt”.

Alább aztán néhány sorral bizonyítja is ezt, amint itt következik:

„Hofrichter azonban még mindig konokul tagad és *olyan hallatlanul nyugodtan viseli magát*, hogy a vizsgálóbíróit egészen meglepte.” Szegény „ideges” ember!

Tovább.

„Hofrichter csodálatraméltó önuralommal kijelentette, hogy nem akar egyedül hazamenni. A bizottság tehát vele ment. Hofrichter jelen volt a házkutatásnál és az egész procedura alatt *nagy nyugodtságot és hidegvért tanusított.* [Lám az idegesség!]

Menjünk tovább.

„Hofrichter főhadnagy *szilárd léptekkel* lépett be abba a terembe, melyben a bizottság, élén Weigel altábornaggyal, összegyűlt. Viselkedése az *izgalomság legcsekélyebb jelét sem árulta el. Ez a magatartású később is megtartotta. A hangléjtése is teljesen nyugodt volt és minden mozdulata nyugodtságot áruít el.*

Majd alább:

„... ekkor Hofrichter sarokba szorult, de *nyugodtságát akkor is megtartotta* s a terhére rótt cselekményeket *nyugodt hangon és a legnagyobb határozottsággal* tagadta.

Alább aztán megint:

„A vád Hofrichter ellen orgyilkosságra fog szólni és *mindenesetre megvisszajárják elmebeli állapotát.*”

S végül, hogy a komikum teljes legyen: „A kadétsiklóban Hofrichter mind a négy évfolyamban *egyike volt a legjobb növendékeknek mindig háromszoros kitüntetéssel* kapott. Már akkor nagyon zárkózott természetnek mutatkozott és *kerülte az érintkezést* bajtársaival. Mindazonáltal *kedveltek, de annyira ideges volt*...”

No de nem folytatom tovább, kedves Szerkesztő ur, mert bár „egészen nyugodt, határozott” vagyok, de mindjárt „ideges” leszek s nekem is „megfogyjék vizsgálni az elmebeli állapotomat.”

Hanem mondja csak Szerkesztő ur, ki itt a bolond: Hofrichter főhadnagy-e, az újságíró-e,

aki ilyet ír, vagy a publikum, mely az ilyen írást beveszi?

En azt hiszem, az utóbbi.

Summa summarum így készülnek az „ideges” gonoszítevők.

(Vége köv.)

UJDONSAGOK.

Vörösmarty emlékezete. A Vörösmarty Kör valóban szépen sikerült ünnepelet rendezett tegnap, a nagy költő születése napján. Vértessy József megnyitó beszéde után Kelemen Béla fő-reálisiskolai igazgató remek előadása képezte az estély fénypontját. Egy tudós hangyaszorgalmával gyűjtötte össze azokat a szétszórta, az egykori íróársak följegyzései alapján megmaradt érdekesebbnél-érdekesebb adatokat, a melyek a nagy költő életét elevenítették meg előttünk. A közönség imponáló csendben, itt-ott derűltséggel majd részvétellel hallgatta a szövegnél szövegeket, a melyek a nagy költő belső és külső egyéniségéről szóltak. Azután miféle gyönyörű stílus. Valóságos művészte az írásnak. Önkéntelenül eszünkbe kell jutni, hogy Kelemen Béla hosszabb ideig újságíró volt s érezte és érzi azt a behizelgő, minden szavában érdekes, sehol egy percre nem farasztó módszert, amellyel a lelküket le lehet kötni. Az ő szíveségéből lapunk tárcarovatában leközöljük a páratlanul szép felolvasást, előre is felhívni rája olvasónk szives figyelmét. Bátor mondatjuk, a művelt lélek nagy lelki gyönyörűséget fog benne találni. Utána Békés Gyula dr. törv. sz. aljegyző értékes felolvasása következett, aki Sarah Bernhard színművét, az Adrienne Lecouivreur-t bírálta igen szépen csiszolt, mély tanulmányja, finom esztetikai érzékére valló előadásban. Békés dr. hosszabb ideig lakott Párisban s ezt a reminiscenciát onnan örökölte meg. Végül Téri Irén kisasszony pompás szavallatát élveztük. Ez a kitűnő tehetségű s e mellett értékes hangyaggal megáldott ifjú hölgy már évek óta állandó érdeklődés tárgya volt szép szavallataival. Akkor a felsőbb leányiskola büszkesége volt, amely szinte minden alkalommal büszkélkedett vele. Most a nagy világ elé lép s újabb tanulmányokkal akarja kiegészíteni tudását. Mi reméljük, hogy azt a sok szép reményt, a melyet felkeltett, valóra váltja. Hogy a Vén cigány elszavalása általános érdeklődést és kellemes szórakozást keltett, egészen természetes.

A felolvasás után lakoma volt, melyen a következők vettek részt: Balassa Sándor és neje,

mányában (1894) és Loewenfeld „Über die geniale Geistestätigkeiten“ című dolgozatában (1903) apróra kimutatják Lombroso következtetéseinek tarthatatlanságát. Paul Albert „Wie empfíndet, denkt und handelt der geniale Mensch“ c. munkájában (4. kiad. 1907) így méltatlankodik: „Igazán megszégyenítő volna az emberiségre, ha a lángész, melynek a művészetekben, a költészetben és a közművelődés terén, a felfedezések és találmányok körében mindazt köszönhetjük, ami az emberi nemnek öröme és büszkesége, — nem volna egyéb, mint beteg szellemi tevékenység.” Türk Hermann „Der geniale Mensch“ c. elterjedt könyvében (6. kiad. 1903) szintén tiltakozik ama feltevés ellen, hogy az elmezavarnak a zsenialitáshoz bármilyen köze is volna. Tény, hogy sok lángész ember végül áldozata lett a téboly-nak, de amit egészséges korokban alkottak, semmiképpen nem függ későbbi betegségüktől. A lángelme Türk szerint nem kóros elmeállapot, hanem épen ellenkezően: az emberi szellem egészségesnek, épségének legmagasabb foka, a legteljesebb tárgyilagosság, a legteljesebb igazságérzet, a legteljesebb szeretet.

Hogy mi is így lássuk a dolgot, csak Vörösmartyra kell fordítanunk szemünket. Ő az egészséges zseninek örökfenyű mintaképe. Rendkívül mint lángelme, mégis minden ízében normális ember, egyszerű, igénytelen, tiszteltemlő. S mégsem mindennapi. Embri egyéniségét is rendkívül végy avatja az egyszerű formákon átsugárzó erkölcsi és jellembeli nagyság.

Sokszor párhuzamba állították Széchenyivel. A párhuzam találó is mindaddig, míg gonviselésszerű hazafiúi missziójukról, az ébredő Magyarország történetében teljesített hivatásukról van szó. Vörösmarty a hazafi egy csapáson halad Széchenyivel; Vörösmarty az ember inkább Deákak rokonn. Amahoz az eszmék és törekvések egyazon irányra fűzte, emelhez természetük hasonlósága vonzotta. Ugyanez a puritán szabású jellem, a Dunántul harmonikus magyar világában formálódott tiszta lélek, mely csak adni tud, de kérni, követelni nem; mely nem áll útjába senkinek, de szívesen segít mindenkit; mely küzd és fárad a közjóért, de munkájáért jutalmat, kitüntetést nem vár. Olyanok mint Búvár Kund: elvégzik nyomatmentő feladatukat s aztán szépen „félrekerülöznek.”

Valóban föltétlenül tiszteletet parancsol Vörösmarty egyéniségének nemes szerénysége. Mily ritka tulajdonság a nagy emberknél! A gonosz nyelvű Heine, ki jól ismerte a maga fajtáját, ezt mondta: „Minden állat közt leghübb az ember; minden ember közt leghübb a költő.” Valóságos nagyzási hőbortá fajú a hírság a Lombroso beteg lángelméinél, kik vakon imádják én-jüket. Hogy Lenau magyar királynak képzelte magát, azon nincs mit csodálkozni, hiszen akkor már deliriumban volt. De az egészségeseknél is rendes dolog, hogy sokat tartanak magukról. Horatiustól kezdve, ki büszkén énekelte, hogy „Ércnél maradandóbb emléket állíték” — hány lant zengett a maga

halhatatlanságáról! Gróf Zrinyi Miklós nagy eposzának berekesztésében ezt mondja:

Véghöz vittem immár nagyhirű munkámat,
Melyet irgy údó som víz el nom moshat —
... minden szem rém néz
Hírrel böcsülettel, valamig világ lesz.

Csokonai abban reménykedik, hogy „a boldogabb időben felleljk sirhelyemet: S amely fának sátorában All egygyű sirhalmom magában Szent lesz tisztelt hamvamért.” (A tihanyi echóhoz.) Múzsáját azzal buzdítja, ne csüggedjen, mert

Nevednek oltárt a maradék emel;
Meggpuktad annál a kajánság,
És a halál elalé előtte. (A Múzásához.)

Petőfi megjósolja édesanyjának, hogy „dicső neve költő fiának soká, örökön él.” Vajda János önérzetesen kiáltja oda ellenségeinek: „Vegyétek a jelent, nem bánom, enyém a végeletlen jövő!”

Mennyire más Vörösmarty! A *Cserháalomhoz* írt utóhangban, melyet Beöthy joggal a világhöltsézet egyik legszebb — elégiájának nevez, e sorokat írja László harcainak énekeséről, magáról:

Ót hamar a sor erős vas karja lehuzza örökre,
És benóvik sírját vad fák ágai; akkor
Még ki fog emlékezni felőle? ki tudja, hogy ott is
Megtáradt ember hamvára nehézkedik a domb?
Nem tudják; de ne is tudják: csak az ősi-dicsőség
Hire maradjon fenn s unokánk tettekre hívüljön!

Nem álmodik örök hirnevéről, nem áhitozza a jövendő nemzedékek elismerését, hanem ami szívének legszentebb: az ősi dicső-

Békés Gyula, Bilkei Ferenc, Csabke Emil, Daróczy István, Erdős Bódó, Fittler Győző, Holly Géza és neje, Hübnér Károly, Kálteckér Márton, neje és ilonka, Kálteckér Viktor és neje, Kaposy Endre, Kelemen Béla, Kenessey Gyula, Kégl Károly, Konrad Ottó, Kovács A. Sándor, Köhler József, Kuthy József, Lauschmann Gyula, Mar-ton Jakab, Naszályi József és neje, Námessy János, Pék János, Révy Ferenc és neje, Réthy József és neje, Riffer Géza, Rómay Béla, Schlam-madinger Jenő és neje, Schranz János, Stuller József, Schubert József, Téry József, neje, Irén és Viola, Turján József és neje, dr. Vág Mihály, Vétes József, Vértessy József, neje és Matild, Vignyázó Imre és neje, Wertheim Pál és neje, Wertheim Salomon, Winkler Nándor, Zalai Mi-hály, Zára Antal.

Felköszöntőket mondtak: Vértessy József a szereplőkre, Vignyázó Imre a főispánra, Kelemen Béla Békés Gyula drra, Téri József Vértessy József-re.

Egy megjegyzést azonban nem akarunk elfojtani s azt hisszük, hogy az egész publikum óhaját teljesítjük. A vezetőség a kis teremben tartotta a felolvasást, amely nagyon is kicsi lett. Mi azt hisszük, hogy a kör tagjai kellemetlenül érezték magukat, hogy a nagy és előkelő közön-ségnek nem engedhették át helyüket, amellyel szinte azt a gondolatot kelthették, hogy a Vörösmarty Körben a szellemi élvezet s Vörösmarty kultusza nem szorít mindent hátrébe.

— **Az Oltáregylet** rendes havi szent miséje a jövő vasárnap reggel 8 órakor lesz a szeminárium templomában.

— **Burchard Bélaváry tárlata.** Érdekes művészi eseményben lesz részé városunk művelti közönségnek. Burchard Bélaváry István, a magyar festőművészet egyik neves művelője, akinek mű-vezetése nemcsak minálunk, de a művelti kultur nemzeteknél is általános elismerést nyert; rendez minálunk kiállítást körülbelül hatvan művéből a Magyar Király dísztermében szombattól kezdve. Művészetének egyénisége, modorossága technikája fel fogása és színezése egészen új. A kiállítás clojafé, egy 12 és fél □ m. nagy festmény ké-pez, melynek égő prairie a címe és mely egy a tüzvészoltó megrádi vad amerikai életnagyságu löcsoportot ábrázol félelmetes realizmussal. Ez a festmény maga megérdemli a látogatást, eltekintve a többi művektől, melyek dicsőséget és babért szereztek az az alkotójuknak, Bélaváry Istvánnak. A kiállítás egész nap a déli órákban és este, hét

ség, a nemzeti nagyság eszméjének fennmara-dását óhajta. Csak pár szó s mégis többet mond minden dicsőítő beszédnél. Vagy lehet-e meg-indulás nélkül olvasni azokat a gyönyörű szavakat, melyekkel Komlóssynának válaszolt, ki a székesfehérvári szinpadról a nemzeti színházhoz jutván, Vörösmarty-nak szigorú, de kíméletlen bírálatára felajánlta s arra: hi-vatkozott, hogy színészkedésével a magyar közönség színházba ölesgetésére többet tett, mint a *Salamon király*, melyet soha sem adtak elő és a *Zatán futása*, mellyel csak a műveltebbek ismerkedhettek meg. „Való — feleli a költő-kritikus — *Salamon s Zala-n futása* mindazt nem tették. Vajha ne így volna! vajha ezek épen annyi tökélyvel dí-csekedhettek, mint hibák vannak! Vajha méltók volnának népszerűkké lenni, vérré válni a nemzet minden ereiben hirre kapni a külvilág előtt s becsülettel és díszszel térni meg a magyar hazába! De mit használ mindez a sok vajha! Hova lettek a szegény költő-nek büszke álmai? Mi lett belőled szép re-mény? Egy pár kötet vers, melyet már csak nevével ismernek, melyet mindenki megdi-csér inkább, mint elolvasson. Keserű juta-lom! És mégis így kell lenni. A sok ezer mű közül kevés éli túl írja életét, sőt csak fiatalságát is, de ha korában megtevé hatá-sát, ha morza volt a nemzeti dísz nagy épületéhez, ha aapja lón szebb jövődönék: ír ó és nem ír, színész és nem színész elégedjünk meg vele, ne vegyük meg két-szer az adósságot: az idő kifizetett ben-nünket a multért.“

(Folyt. köv.)

óraig tekinthető meg hatvan fillér belépő-dij me-llett. (Diákok fél árt. fizetnek.) A kiállítás már kedden este zárul.

— **A Kenessey-család gyászja.** Hosszmező. *Busimbay Gyula*, Győrvarmege v. t. főorvosa, Kenessey Lajos petendi nagybirtokos unokatest-vére 72 éves korában elhunyt. Témése tegnap d. e. 10 órakor volt nagy részvét mellett a ka-polnásnyéki családi sírban.

— **Előadások.** Megkezdődött a szellemi munka, amellyel különböző társadalmi köreink anyi becsülettel, s jóakarattal akarják fellendíteni párosunk kulturális életét.

A *Népakadémia*ban, ebben a sok áldással, megbecsülendő eredménnyel működő népies in-tézményben a mult vasárnap *Lakatos Frigyes* dr. a Népakadémia igazgatója tartotta az első előadást. Katholikus világnézetünk veszedelméről tartott nagyhatást keltő előadást, mi nagy lelke-sedéssel fogadott a térmet zsufofiasig megtöltő közönség. Az előadást egy pompás népies szin-játék követte, amelyben kitünően megállták he-lyüket a Népakadémia jönevű műkedvelői.

A *Szabad Liceumban*, ahol a keresztény kereskedői világ részéről tanulságos, kellemesen szórakoztató vasárnapi délutánokban, az első elő-adást *Ketskés Elek* a Szabad Liceum igazgatója tartotta. A mnenonikáról tartott érdekes megtap-solt előadást. A műsört azonban felléveztés zéné-szám és egy színjáték előadása töltötte ki.

A *Fejérmegyei Széchenyi Szövetség* által rendezett közismereti tanfolyam előadásai szomb-aton este kezdődnek. Az első előadó *Kerekes* Lajos dr. városi főjegyző lesz. Szaktárgya a Nemzetgazdaságtan.

— **Az alispán az analfabéták oktatásáért.** Szűts Jenő, vármegyénk alispánja érdekes és szociális szempontból különösen megbecsülendő akciót indított a megyében. A Dunántúli közmü-velődési Egyesület teli munkásságának program-mába felvette az analfabéták oktatását. Az alis-pán mint a D. K. E. fejérmegyei megbízottja ülése-re hívta egybe az egyesület fejérmegyei tagjait s akik a megvitatták az analfabéták oktatásának mód-ját. Az ülés határozatából kifolyólag az alispán felhívást intézett a megye lakosaihoz tanítóhoz, hogy saját hatáskörükben kezdjék meg a felnőt analfabéták oktatását. Az analfabéták oktatását némely községben máris megkezdették.

— **Adomány.** Basch Adolf mult hó 30-án este történt tüzesetnél jelenvolt tüzoltók és ren-dőrök részére 50 koronát adományozott.

— **Felhívás a háziipari beiratkozásra?** Kel-ler Gyula miniszteri háziipari biztos nov. november hó 30-án városunkban járván, háziipari ügyün-ket dűlőre juttatta. Felhívjuk a résztvenni szán-dékozókat, hogy a Tó- és Vizivárosban lakók vasárnap (dec. 5-én) délelőtt 8—12 óráig, a Felső és Palotavárosban lakók pedig aznap 2—6 ig a kath. legényegylet helyiségében (Távirdu-utca 6. sz.) annyival is inkább jelentkezzenek, mert később jelentkezők el nem fogadjatnak. — 16—17 éveseket is elfogadunk, ugyszintén nőket is. *Reé István, Skultéry László.*

A háziipari tanfolyam érdemleges elintézésé-vel a polgármester Reé István rendőrök kapitányt közvetlen vezetésével pedig Skultéry László állami szaktanítót bízta meg. A kereskedelmi és ipar-kamara értesítette a polgármestert, hogy a házi-ipar céljaira 2 vesszőhasító és gyaluló gépet, 4 vesszőhántoló gépet, 1 hajlító gépet, 2 drb. gyé-kény szövő gépet, 2 drb. cirókseprő kötő, varró és vágó garnitúrát és 2 drb. gyalupadot a leg-szükségesebb szerszámokat hajlandó a belügymi-niszter beszerezeteni.

— **A Székesfehérvári Korcsolyázó Egyesü-let** jegyei már válthatók özv. Závodnik Sándorné cukrászdájában. A családtagi jegyek december 15-ig 4 koronáért, azonfelül 5 koronáért kaphatók.

— **A Keresztény Szocialisták.** Az Előszál-lási Keresztény Szocialis Egyesület nov. 28-án, vasárnap a rácalmási választókerület központján értekezletet tartott a keresztény szocialista párt megalapítása céljából. Az értekezlet szervezője Lászlószky Kálmán, az Előszállási Kér. Szoc. Egyesület elnöke volt, aki fáradságot nem ismerve iparkodik a ker. szocialis eszméket vá-lasztókerületünkben terjesztani. Az értekezlet el-

határozta, hogy a közjeljűben a kerület összes községeknek bevonásával, Rácalmási nagy nép-gyűlést tart, amelyen kibontja a ker. szocializmus zászlaját.

— **A munkásházak.** A városunkban építendő munkásházak dolgában egy kis nehézség állott elő. A miniszterium ugyanis értesítést szerezvén arról, hogy a munkásházák nálunk aránytalanul sokba kerülnek, nem hajlandó viselni a törész-téses kölcsön 2 1/2-át. Ennek megbeszéléstér teg-napelőtt értekezletet tartott a polgármester, ame-lyen megjelent a miniszter kiküldötté Kellér Gyula is. Abban állapotok meg, hogy a terlvé vett 4500 koronás házak helyett 3000 koronásakat fognak építeni s ha ezáltal természetesen alábbzáll az építési költség, a miniszterium elváltja a 2 1/2-os hozzájárulást. Ezen az alapon újra fogják gyű-jteni a munkásházakra jelentkező lakosokat.

— **Sakk.** A Székesfehérvári Sakközé Tár-saság újonnan alakított útszakára a következők: Elnök: Exer Győző, alelnök: Art Ödön, Kunos Gyula, Titkár: Cseh István, Pénztáros: Stréda Antal, Ellenőr: dr. Falvy Jenő, Hírnagy: Kiss Géza, Igazgatótanács: Belák Ferenc, Bejányi István, Falvy István, dr. Friss Adolf, dr. Huszár Adolf, Janikievits Vazul, Millős Géza, Raics De-meter, Vadász József, Vermes Lajos. A közgyű-lés után tartott simultánban 15 játékos veté részt, akik közül 7 döntetlen ért el a többi veszített.

— **Gazdak gyűlése.** A Fejérmegyei Gazda-sági Egyesület f. hó 6-án d. e. 11 órakor igaz-gató választmányi ülést tart.

— **A Ketskés-ügy.** Ketskés Elek fegyelmi-ügyében újabb fordulat állott elő. A hercegprímás végzése alapján a megyéspüspök utasította K. Horváth István belvárosi esp.-plebános, hogy a fegyelmi-ügy hivatalos aktáit, az egyházi ha-tóságához adja be, mint hivatalos forumhoz, egy-ben felhívta a polgármestert, hogy Ketskés 15 nap alatt helyezze vissza hivatalába. Az ügy ter-mészetesen folytatódik a miniszternél, esetleg a közigazgatási bizottságnál is.

— **Fráter Loránd legújabb nótáskönyve épen most jelent meg és 2 koronáért kapható, Klöckner Péter és. és kir. ud-vári könyvkereskedésében Székesfehérvárott.**

— **Előadás az antiakoholizmusról.** Káldor Imre dr. vasárnap d. e. előadást tartott a Felső Kereskedelmi Iskola ifjuságának. Az előadó az alkohol veszedelmes voltát új szempontokból vi-lágította meg. Bemutatta Sunge egyetemi tanár statisztikai táblázatát, melynek szemléltető módon mutatják, mily káros az alkohol az emberi szer-vezetre, főleg az agy működésére és hogy meny-nyivel egészségesebb, erőlkösebb és hosszabb életű az, ki nem iszik alkoholt.

— **Egyesületi élet.** Nagyperkátáról írják: E. hó 27-én a nagyperkátai iparosok törökvi ifjusága Krizsán Mátyas vendégélfős helyiségében nem várt eredménnyel s ugy erőlkös, mint anyagi szép sikerrel előadta Tóth Ede „A falu rorsza” c. népszimlívét, amelyen az iparos, kereskedő-és uriosztály igen kévyes kivétellel megjelent. A bevétel a kör könyvtára bővítésére fordítalék.

— **Olympia mozgófényképszínházban.** Bu-dai-ut 3. szám alatt f. hó 2, 3, 4 és 5-én a kö-vetkező szenzációs műsor lesz. 1. Párhaj életre-halálra. 2. Egy súlyos operáció. 3. Egy bank-jegy története. 4. Kirándulás a Tañ folyóhoz. 5. Lábjongleur, circus-attractio. 6. A rendőr kofferje, kacagató. 7. Tejjár a Schweitz-he-gyekben. 8. Bliot bpesti felszállása Öfenség József kir. herceg és félmlítő ember előtt. Elő-adások kezdete pontban fél 9-kor.

— **Dr. KNEIFEL FERENC ügyvéd irodáját Szt. István-utca II. sz. a. helyezte.**

— **Tűz a Basch-telepen.** Kedden este ha-rangkongás hangja zavarták meg a város esti nyugalmát. Az Erzsébet liget mellett lévő Basch-telepen tűz ütött ki, amely 150—180 köbcsi rozs-szalmát hamvasztott el. A tüzet éjjel után egy órára óriási munka árán sikerült elfojtani. A ren-dőrség a telepen most már harmadszor ismétlődő tüzről azt hiszi, hogy gyújtogatás eredménye. Ez értelemben erős nyomozás folyik.

— A végrehajtó. Pótlóai József sárbogárdi végrehajtó, a nyáron megjelent Singer József és Singer Zsigmond hercegfalvi lakosoknál, hogy a törvényszabta végrehajtást foganatosítsa rajtuk. A két Singer azonban a végrehajtói eljárás megakadályozására erőszakhoz nyúlt. A z ajtót elzár-
ták a végrehajtó elől, majd pedig mikor így is mind követelőzőbbé vált, közös erővel kidobták az udvarból. Hatóság sértés címén az Ugy törvé-
nyes eljárás alá került. Singer Zsigmondot 7 napi fogságra, Singer Józsefet pedig 40 korona pénzbüntetésre ítélte a tegnapi törvényszéki lát-
gyalás.

— A mezőőr fokosa. Szűts Ferenc Erőszé-
hez tartozó alsóbesenyői mezőőr összekapott Kulesár
Gergelyvel a fokosával annyira elverte, hogy a
dogot törvényes eljárást vont maga után. A tör-
vényszék 1 évi börtönrre ítélte súlyos testi sértés
büntetés címén.

Angol-kór

tönkre fogja tenni az Ön gyermekének egészsé-
gét, ha nem tesz ellene gyorsan valmit.

Scott csukamájolaj Emulsió-ja

megszünteti az angolkórt, megerősíti a csontokat
és egészséges hússal borítja azokat.

Azonfélül, és ez az, a mit tapasztalt szülők
teljes érték szerint meg tudnak
becsülni, — semmi nehézséggel nem
jár a kis szenvedőt rábírní arra,
hogy a

As Emulsió vá-
sárlásánál a
SCOTT-féle
médiasz vegy-
szert — a hála-
t — kérté figye-
lembe vesni.

SCOTT-féle Emulsió-t

bevegye, mert kellemes, tejfeles íze
van. A gyermek megemészti, még
ha a tejföl undorodik is.

A SCOTT-féle EMULSIÓ

a legkiválóbb.

Egy eredeti flasz ára 2 k. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

Rövid hírek.

Tűz. Buda István udvarán letégett egy szal-
makazal. A tűz oka ismeretlen. Biztositva nem
volt. — Tojtik János udvarán szintén elhamvaszt-
ott a tűz egy szalmakazal. A tűz oka ismer-
retlen.

A törvényszékről. Hugyik Ferenc 18 éves
göbőlfárisi béres Valszik Jánosnétől elloptott 11
Korona 60 fillért. A törvényszék 2 hónapi fog-
házra ítélte.

A selyem ruhák veszte. Kellemetlen meg-
lepetés érte a napokban Tóbiás Katalin kápol-
násnyéki lakost. Padlását feltörve találta s onnan
123 kor. értékű selyemruhái hiányoztak. Az
esetről értesített csendőrség a tolvajt Deák János
ottnai lakos személyében nyomozta ki.

Takaréküzhely különlegességek, valódi
dr. Meidinger kályhák, vas és rézbutorok,
gyermekágyak és kocsik nagy választék-
ban. Márkus Simon Fia lakatosnál Jókai-
utca 16.

VIDA ELEK kárpitos és díszítő, Szé-
kesfehérvár, Mayyeház épülete. Teljes fe-
lelőség mellett csakis elsőrendű munkák.

Színház.

Szerda, dec. 1.

A Kivándorló. Herceg Ferenc színműve.
Első előadás. Pálfalvi Miklós (Déri), egy régi neme-
si család utolsó sarja a főváros léha főúri éle-
tében minden vagyonát elveri. Hogy becsületét
kifőltözze, címerét megaranyozza, eljegyz magát
egy durva párvenű (Gyárfás) leányával. Közben,
hogy kártyaadósságát, mellyel Hatfaludi herceg-
nek (Bátor) tartozik, kifizethesse, leendő apósa
nevére váltót hámisit. Jesszi, (Fekete Irén) a

herceg által kártartott lápyirág tllokban régóta
szereti Pálfalvit s a szerencsétlen váltóhamisítás
napján bucsúzni jön hozzá s bevalja neki érzi-
mait. A látogatás tudomására jut a leendő apósa-
nak, minek következtében a házasság füstbe megy,
a váltóhamisítás kiderül s Pálfalvi börtönbe jut.
It találkozik rablásával Kelemen Kováccsal (Ko-
vács), kinek józan életfilozófiája talpraállítja a le-
zülött, kétségbeesett urat. Jesszi megutálja a
herceget s szakít vele, virágüzletet nyit, a becsü-
let utjára lép s mint ilyen találkozik az őt szin-
tén szerető Pálfalvival, ki a börtönből kiszába-
dulva új életet kezd, kivándorol abból a beteg
uri légkörből, melyben korábban élt; kézműves
lesz s Jesszit nőül veszi.

A darab ideálisan tiszta életfelfogást hird-
et, hatalmas emberi, sőt evangéliumi gondolato-
kat görget: vitatja a megterő bírócsök jogát az
élethez, elvitázhatlan erkölcsi fölényüket a mo-
der kör felszínén uszkáló léha, tres alakjainak
hazug becsületével szemben. Kelemen Kovács
filozófiája, Jesszinek az uri sártól megtisztított jel-
leme, Hatfaludi herceg súlyos önkritikája igazi
tisztellel töltenek el Herceg Ferenc erkölcsi
felfogása iránt. A darab látása felemel, tisztább,
jobb, megértő, megbocsátó emberekké tesz ben-
nünket. Jót teszi, aki megnézi.

S ez sokakra vár, mert a premiert alig fél
ház előtt játszották, hozzátehetjük: sok ambició-
val és tisztességes sikerrel.

A darab lelkét Kovács hordozta az ő nagy
fölnyével, pompás művészi erejével. Igen jó volt
Bátori, Déri is. Fekete Irén is megtejt minden
tőle telhető. Sőt jó is volt, kivált az utolsó fel-
vonásban. A mellékszerepeket jól vitték Marosi
és Vértés. Gyárfás különben is groteszk szerepét
kissé erősen markirozta, mit a karzat az ő ke-
vésbbé kellemes módján hobórált.

Az előadás kezdetén Kovács elszavalta
Váradi Antal Apotheózisát igen szépen, mi Vö-
rösmarty Mihály születésnapjának ünneplése gyá-
nánt szolgált. —

Heti műsor:

Csütörtök Elvált asszony.

Péntek Sasiók (Zóna.)

Szombat Mozgó postásné.

Anyakönyvi statisztika.

1909. november hó 20-tól 1909. november hó 27-ig.

Születés. Született: 16 törvényes fiu, 9 leány, tör-
vénytelen fiu, 1 leány, 0 halvaszületett törvényes fiu, 0 leány
0, törvénytelen fiu 2, leány 0. Összesen 28.

Halálozás. Elhalt: 7 éven aluli 2 törvényes fiu, 1
nő, 7 éven felüli 3 férfi, 4 nő. Összesen 11.

Eszerint a születés a halálozást 17-el mulja felül.

Meghaltak:

Dömsödi István r. k. 18 hónapos, Csapó-u. 1. —
Szabó István r. k. 6 óras, Öreg-u. 73. — özv. Vinicai
Györgyné, Máhr Anna r. k. 59 éves, F. Királszor 29. —
Martig Ilona g. kath. 1 óras Sztgy. kórház. — Martig Gyula
g. kath. 11 óras Sztgy. kórház. — Wébor Gusztávné Pisc-
ner Mária r. k. 57 éves Halkér 19. — Kóbor János r. k.
molnár segéd 35 éves, Sztgy. kórház. — özv. Molnár Mi-
hályné Garas Rózália r. k. 80 éves, Sztgy. kórh. — Vadász
János r. k. föld. napsz. 55 éves Selyem-u. 35. — Simics
Mária r. k. 17 éves Temetősor 3. — Pethő József r. k.
kőbányai napszamos 18 éves Sztgy. kórház.

Okszerü lovasalást és a hi-
bás paták kezelését eszközlöm,
melyet állami tanfolyamon nyert
oklevéllel igazolok.

A mélyen tisztelt közönség szives
pártfogását kérve,

vagyok tisztelettel:

Mohos Béla

— okl. patkoló kovács és gépész. —

Székesfehérvár, József-u. 12. sz.

Ugyanott egy fiu tanulóknak felvétetik.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában Székesfehérvárott.

Gróf Esterházy

csákváriuradalmanak

Vértés-nánai pagonyában

Pusztavám mellett

kítüno minőségü száraz tűzifa eladó es pedig:

Bükkasab, erdei méterenként 9 kor.
Kevert dorong, " " 7 kor. 50 fill.
Kevert tusko, " " 7 kor.

Megjegyzendő, hogy ezen méterek 1.35 mé-
ter magasak, 1.10 méter szélesek, úgy, hogy ezen
méterekből 3 méter tesz ki egy régi ölet.

Eladási helyre vezető utat a vértés-nánai
erdészlaknál mindenkor megmutatják.

Gróf Esterházy hitb. erdőhivatala
Csákvár.

Feltünet keltő találmány! A fogápolásra használt
szerek csak részben felelnek meg hivatásuknak.

Az illatos száviz a fogkö-
lerakodást meg nem aka-
dályozza, a fogpor hosszas
használatá pedig a fog
zománcát koptatja el. Ezen
hiányokon segít egy kítüno
uj találmány, a Sztraka-féle
Menthól fogszappan, mely
erős bacillus-ölő hatásánál
fogva a szájüreget hatalma-
san desinficiálja, a fogakat fehérit s a romlástól
megóvja. Beszerezhető gyógyszerárban, drogériák-
ban egy koronáért. 3 drbt. 3 korét bérmentve
küld Sztraka gyógyszerész. Mohol.

Kapható: Steiner Béla drogueriában,
Kossuth-utca és

Borbély Béla fodrász-üzletében, Sas-utca.

Schicht

Szarvasszappan

mindig

= a =

legjobb!